

HØJESTERETS DOM

afsagt mandag den 30. maj 2016

Sag 263/2015

(1. afdeling)

Anklagemyndigheden

mod

T1 (tidligere ...)

(advokat Kaj Høj, beskikket)

og

T2

(advokat Esben Roslev, beskikket)

I tidligere instanser er afsagt dom af Retten i Holbæk den 8. december 2014 og af Østre Landsrets 18. afdeling den 1. september 2015.

I pådømmelsen har deltaget fem dommere: Poul Søgaard, Marianne Højgaard Pedersen, Oliver Talevski, Jan Schans Christensen og Jens Kruse Mikkelsen.

Påstande

Dommen er anket af anklagemyndigheden med påstand om skærpelse, således at straffene for begge de tiltalte forhøjes og gøres ubetingede.

De tiltalte, T1 og T2, har påstået stadfæstelse.

Anbringender

Anklagemyndigheden har navnlig anført, at grovheden af brandstiftelsen samt omstændighederne forud for denne bør medføre en forhøjelse af de udmålte straffe. De tiltalte er fundet skyldige i at være gået ind i forurettede Fs lejlighed, selv om han ikke var hjemme, og have påsat brand i lejligheden. Forholdet er begået af de tiltalte i forening, de tiltalte forlod lejlig-

heden efter ildspåsættelsen uden at tilkalde hjælp, og der skete omfattende skader, idet lejligheden udbrændte. Endvidere er de tiltalte fundet skyldige i tyveri af Fs computer og af hans hund om eftermiddagen forud for brandstiftelsen.

I en sag som den foreliggende bør straffen som udgangspunkt være ubetinget uanset vedtagelsen af lov nr. 152 af 18. februar 2015, hvor reglerne i straffeloven om samfundstjeneste blev revideret med henblik på øget anvendelse af samfundstjeneste som alternativ til ubetinget straf.

Forud for lovændringen var brandstiftelse omfattet af det såkaldte varsomhedsområde, hvor anvendelse af betinget dom med vilkår om samfundstjeneste forudsatte, at der ud fra en individuel vurdering forelå særlige omstændigheder i sagen. Det har ikke været hensigten med lovændringen i 2015, at sager om brandstiftelse efter straffelovens § 181 fremover som udgangspunkt skal afgøres med betinget dom med vilkår om samfundstjeneste. Det fremgår således af forarbejderne til lovændringen, at ubetinget fængselsstraf fortsat bør være udgangspunktet, når der er tale om grov kriminalitet som røveri, voldtægt, grov vold, grove våbenlovsovertrædelser, grove narkotikaforbrydelser og vidnetrusler mv. Denne opremsning af kriminalitetstyper, hvor ubetinget straf fortsat er udgangspunktet, er ikke udtømmende. Brandstiftelse er en grov almenfarlig forbrydelse, og henvisningen i forarbejderne til grove narkotikaforbrydelser (straffelovens § 191) taler for, at samfundstjeneste normalt bør være udelukket ved andre grove almenfarlige forbrydelser, herunder sager om brandstiftelse.

Der foreligger ikke særlige omstændigheder i denne sag, som efter en individuel vurdering bør føre til, at straffen alligevel skal gøres betinget.

T1 har navnlig anført, at det er i overensstemmelse med retspraksis, at straffen for brandstiftelse efter straffelovens § 181 isoleret betraget er udmålt til 1 års fængsel også for hans vedkommende.

Også forud for lovændringen i 2015 er sager om brandstiftelse efter straffelovens § 181 i en række tilfælde afgjort med en betinget dom med vilkår om samfundstjeneste. Det følger af forarbejderne til lovændringen i 2015, at anvendelsesområdet for betinget dom med vilkår om samfundstjeneste skal være bredere, og at kriminalitetens art – bortset fra de områder, der

udtrykkeligt opregnes i lovforslaget – ikke skal være afgørende. Derimod bør kriminalitetens alvor ifølge forarbejderne vurderes i forhold til den udmålte fængselsstrafs længde, og maksimum for anvendelse af samfundstjeneste er som udgangspunkt fængsel i 1 år og 6 måneder. Denne sag ligger både efter den udmålte straf og omstændighederne i øvrigt inden for det område, hvor betingede domme med vilkår om samfundstjeneste kan anvendes.

Han har umiddelbart efter de pådømte forhold radikalt ændret sit liv og lever nu under stabile forhold, hvilket – sammen med den tid der nu er forløbet siden branden – taler for, at dommen stadfæstes.

T2 har navnlig anført, at retstilstanden før lovændringen i 2015 meget vel var den, at brandstiftelse efter straffelovens § 181 var omfattet af det såkaldte varsomhedsområde for betinget dom med vilkår om samfundstjeneste. Det fremgår imidlertid af en statistisk undersøgelse af domspraksis i Straffelovrådets betænkning nr. 1424/2002 om straffastsættelse og strafferammer, bind III, s. 73-78, at for så vidt angår personer, der er over 18 år og ikke tidligere er straffet, er 67 ud af i alt 131 afgørelser om brandstiftelse efter straffelovens § 181 endt med betingede frihedsstraffe. Selv om brandstiftelse forud for lovændringen var omfattet af varsomhedsområdet, blev betinget fængsel og betinget fængsel med vilkår om samfundstjeneste således anvendt i vidt omfang af domstolene.

Hensigten med lovændringen i 2015 har netop været at indsnævre varsomhedsområdet, således at udgangspunktet i sager vedrørende straffelovens § 181 fremover skal være en betinget dom, eventuelt med vilkår om samfundstjeneste. Det fremgår således ikke af forarbejderne, at opremsningen af kriminalitetstyperne, hvor det fortsat er udgangspunktet, at der skal udmåles en ubetinget fængselsstraf, ikke er udtømmende, og brandstiftelse er ikke nævnt i denne sammenhæng. Man kan på ingen måde sammenligne sager om brandstiftelse med grove narkotikaforbrydelser, grov organiseret kriminalitet, voldtægt mv.

Efter retspraksis forud for lovændringen lå medianen på 1 års fængsel, og konkrete forhold kunne efter denne praksis begrunde anvendelse af betinget straf.

Det er forsvarligt at udmåle en betinget straf med vilkår om samfundstjeneste, da han har særdeles gode personlige forhold, da det strafbare forhold er begået for næsten tre år siden, og da

han ikke tidligere er straffet af betydning for sagen og ikke siden brandstiftelsen har været involveret i strafbare forhold. Endvidere har han været varetægtsfængslet i perioden fra den 19. september til den 10. oktober 2013. Omstændighederne ved branden, herunder at der ikke skete personskade eller var fare herfor, taler også for en betinget straf med vilkår om samfundstjeneste.

Supplerende sagsfremstilling

Af en opdateret personundersøgelse af 18. marts 2016 vedrørende T1 fremgår følgende:

”RESUMÉ:

Sagen omhandler 30-årige T1, der har været gift med sin nuværende ægtefælle i ½ år. Han bor sammen med sin hustru, hendes særbarn på 8 år samt parrets fælles barn på 3 år i en lejebolig. Derudover har T1 2 børn på 7 og 10 år fra tidligere ægteskab. Han har fast aftalt samvær med sine børn.

T1 oplyser, at han er uddannet landmand og er fast ansat ved et landbrugsfirma i 30 timer og har desuden et bijob som et supplement til familiens økonomi, som af T1 bliver angivet som gode.

T1 oplyser, at han har en aktiv fritid, hvor han dyrker fitness regelmæssigt. Derudover prioriterer han sin familie og enkelte nære venner i sin fritid.

T1 oplyser, at han er født og opvokset i en familie, hvor forældrene drak alkohol dagligt og bød ham på øl og alkohol da han var 14 år, hvor han debuterede med at drikke. De efterfølgende 14 år udviklede hans alkoholforbrug sig voldsomt. I samme periode ... var han misbruger af stoffer som amfetamin og hash. For 2½ år siden stoppede han med at drikke og tage stoffer, da han mistede sit kørekort og kæresten forlod ham. Han blev nødt til at vælge mellem kæreste og alkohol og stoffer.

T1 oplyser, at han har regelmæssig kontakt med AA og NA, som har hjulpet ham igennem for at få en tilværelse som clean og ædru alkoholiker.

T1 er fysisk sund og rask udover, at han har kronisk tarmlidelse, som han er i medicinsk behandling for. Han har på intet tidspunkt haft psykiatriske diagnoser, og har det efter omstændighederne fint.

Angående fremtidsplaner oplyser T1, at han ønsker at forblive i nuværende ansættelse. Når verserende sag er afsluttet, vil han tænke over sin plan om at gå i gang med uddannelse som pædagog eller misbrugskonsulent.

Efter landsrettens dom af 1. september 2015 blev sendt til Kriminalforsorgen til fuldbyrdelse, mødte T1 til første samtale den 25. september 2015. Han har efterfølgende overholdt alle aftaler med Kriminalforsorgen. Således har han været til visitationssamtale i det lokale misbrugscenter, som imidlertid ikke vurderer at der længere eksisterer et behandlingsbehov, hvorfor Kriminalforsorgen var under overvejelse om seponering af dette vilkår. T1 påbegyndte ligeledes afvikling af samfundstjeneste, og nåede at afvikle 40 af de idømte 200 timer inden sagen blev anket.

KRIMINALFORSORGENS KONKLUSION OG BEGRUNDELSE

Kriminalforsorgens konklusion:

Det er Kriminalforsorgens vurdering, at T1 er egnet til at modtage en hel eller delvis betinget dom med vilkår om samfundstjeneste, hvortil det skal anbefales, at der fastsættes vilkår om tilsyn af Kriminalforsorgen i prøvetiden.

Kriminalforsorgens begrundelse:

Kriminalforsorgen har ved vurderingen lagt vægt på T1s gode personlige forhold, herunder at han er i beskæftigelse, har et aktivt fritidsliv, og er fri af tidligere misbrug.

Der lægges endvidere vægt på, at T1 har udvist stabilitet og samarbejdsvilje i den periode han var i tilsyn og samfundstjeneste fra domsafsigelsen til meddelelsen om anke.

Han er således uden tvivl egnet til samfundstjeneste.”

Af en opdateret personundersøgelse af 17. februar 2016 vedrørende T2 fremgår følgende:

”RESUMÉ:

Det drejer sig om T2, der er 24 år gammel. T2 blev gift i 2012, men ægteskabet blev ophævet i 2014. Han er i dag single. Han har 2 børn en dreng og en pige på henholdsvis 4 år og 2 år og 6 måneder. Børnene bor hos moderen i Nordjylland, men han har samkvem med dem hver anden weekend og ellers efter aftale med moderen i forbindelse med ferie og mærkedage.

T2 bor i øjeblikket sammen med sin mor i dennes villa i en lille by i Nordsjælland. Det er en villa på 180 kvadratmeter, hvor han har sit eget værelse, men kan benytte husets faciliteter. Han er tilfreds med ordningen, men vil med tiden skaffe sig sin egen bolig.

T2 er kommunalt ansat som kontorassistent. Han begyndte dette job med løntilskud i 2014, men blev efter perioden i 2015 fastansat i jobbet. Han er glad og tilfreds med sit arbejde.

Han har et godt overblik over sin økonomi. Han tjener ca. 15.000,00 kr. efter skat om måneden, han har månedlige udgifter for ca. 8.000,00 kr., og en gæld på omkring 290.000,00 kr., som han afdrager på.

T2 oplyser at han er sund og rask både somatisk og psykisk. Han er rolig af temperament og finder, at han har en positiv tilgang til tilværelsen.

Han indtager sjældent alkohol, og bruger aldrig euforiserende stoffer.

Han ønsker at uddanne sig i nærmeste fremtid, i det han arbejdsplads har stillet ham en snarlig uddannelse i udsigt. Han har gennem længere tid ønsket sig en juridisk uddannelse, og han vil med tiden bringe sine skolemæssige forudsætninger for en sådan uddannelse i orden.

T2 er grundigt informeret om vilkårene for tilsyn og afvikling af samfundstjeneste i forbindelse med en eventuel betinget dom, og han har accepteret at ville overholde sådanne vilkår.

KRIMINALFORSORGENS KONKLUSION OG BEGRUNDELSE

Kriminalforsorgens konklusion:

På baggrund af de foreliggende oplysninger skal Kriminalforsorgen anbefale, at der indhentes mentalundersøgelse forud for endelig dom.

...

Det er Kriminalforsorgens vurdering, at T2 er egnet til at modtage en hel eller delvis betinget dom med vilkår om samfundstjeneste, hvortil det skal anbefales, at der fastsættes vilkår om tilsyn af Kriminalforsorgen i prøvetiden.

Kriminalforsorgens begrundelse:

Ved fastsættelse af konklusion skal Kriminalforsorgen henvise til personundersøgelse af 4.9.2014, idet konklusionen herfra fastholdes. Der er tale om alvorlig kriminalitet, selvom T2 skønnes at have ordnede personlige og sociale forhold.”

I den tidligere personundersøgelse af 4. september 2014 vedrørende T2, der henvises til i Kriminalforsorgens begrundelse, fremgik af konklusionen bl.a.:

”Såfremt retten finder, at sagen kan afgøres med en betinget dom, findes T2 egnet til at modtage en sådan afgørelse...

Såfremt T2 ikke kendes skyldig i brandstiftelse og retten finder, at sagen kan afgøres med en betinget dom med vilkår om samfundstjeneste, findes T2 ligeledes egnet til at modtage en sådan afgørelse.”

Højesterets begrundelse og resultat

T1 og T2 er begge fundet skyldige i brandstiftelse efter straffelovens § 181, stk. 1, og i tyveri af forurettede Fs computer og af hans hund om eftermiddagen forud for brandstiftelsen. T1 er herudover fundet skyldig i overtrædelse af færdselsloven ved spirituskørsel og kørsel i frakendelsestiden samt i overtrædelse af lov om euforiserende stoffer ved besiddelse af en mindre mængde hash til eget brug.

Højesteret tiltræder, at straffen er fastsat til fængsel i 1 år og 2 måneder for T1 og fængsel i 1 år for T2.

Spørgsmålet er herefter, om der er grundlag for at gøre straffen for T2 og den del af straffen for T1, som ikke angår overtrædelserne af færdselsloven, betinget med vilkår om samfundstjeneste.

Ved lov nr. 152 af 18. februar 2015 om ændring af bl.a. straffeloven er reglerne om samfundstjeneste revideret med henblik på en øget anvendelse af samfundstjeneste som alternativ til ubetinget fængsel. De reviderede regler trådte i kraft den 1. maj 2015 og finder anvendelse på domme – herunder ankedomme – der afsiges efter lovens ikrafttræden.

Det fremgår af forarbejderne (Folketingstidende 2014-15, 1. samling, tillæg A, lovforslag nr. L 50, punkt 2.2.2 og 4.2.4. i de almindelige bemærkninger), at udgangspunktet bør være, at straffe på op til 1½ års fængsel kan gøres betinget, eventuelt med vilkår om samfundstjeneste, hvis gerningsmanden ikke tidligere er straffet med betinget eller ubetinget fængsel for lignende kriminalitet. Det fremgår endvidere af forarbejderne (punkt 4.2.5.4. i de almindelige bemærkninger), at valget mellem samfundstjeneste og ubetinget fængsel, når tiltalte findes egnet til samfundstjeneste, først og fremmest bør afgøres ud fra en samlet vurdering af dels grovheden af den nu foreliggende kriminalitet som udtrykt ved længden af fængselsstraffen, dels omfanget og alvoren af eventuel tidligere kriminalitet. Når bortses fra røveri, voldtægt, grov vold, grove våbenlovsovertrædelser, grove narkotikaforbrydelser og vidnetrusler mv., bør kriminalitetens art derimod ikke som sådan tillægges væsentlig betydning. Der bør dog fortsat udvises tilbageholdenhed, bl.a. hvor forurettede er påført betydelige fysiske eller psykiske skader, eller hvis kriminaliteten er udøvet over for et særligt værgeløst offer.

Højesteret finder, at opremsningen i forarbejderne af lovovertrædelser, hvor kriminalitetens art fortsat vil have væsentlig selvstændig betydning for valget mellem samfundstjeneste og ubetinget fængsel, ikke kan anses for udtømmende, men at brandstiftelse efter straffelovens § 181, stk. 1, ikke generelt kan sidestilles med de lovovertrædelser, hvor udgangspunktet fortsat er ubetinget fængsel. Sager om brandstiftelse efter straffelovens § 181, stk. 1, kan således omfatte forhold af meget forskellig karakter og grovhed. Det må derfor afhænge af de konkrete omstændigheder, herunder brandstiftelsens grovhed og tiltaltes personlige forhold, om straffen skal være ubetinget, helt eller delvis betinget med vilkår om samfundstjeneste, eller om straffen i særlige tilfælde skal være betinget uden vilkår om samfundstjeneste.

I den foreliggende sag er der tale om brandstiftelse i en beboelseslejlighed, der udbrændte, og straffen er udmålt i den øvre ende af det område, hvor der normalt kan idømmes samfundstjeneste. Det kan imidlertid efter landsrettens bevisresultat ikke lægges til grund, at der objektivt har været fare for menneskeliv, eller at brandstiftelsen var planlagt. Det er uoplyst, hvor stort et beløb der er sket skader for. Hertil kommer, at T1 og T2 ikke i forhold til brandstiftelsen tidligere er straffet for ligeartet kriminalitet. De har begge gode personlige forhold, herunder fast arbejde, og T1 er efter de foreliggende oplysninger kommet ud af sit mangeårige misbrug af alkohol og narkotika.

Højesteret finder efter en samlet vurdering af kriminalitetens grovhed og de tiltaltes personlige forhold, at der i den foreliggende sag er grundlag for at gøre straffen betinget med vilkår om samfundstjeneste i det omfang, som landsretten har bestemt.

Højesteret stadfæster herefter landsrettens dom.

Thi kendes for ret:

Landsrettens dom stadfæstes.

Statskassen skal betale sagens omkostninger for Højesteret.